

ЕКОНОМІКА

УДК 330.3

DOI: <https://doi.org/10.32782/2415-3583/38.1>**Каплинський О.В.**

молодший науковий співробітник

Центр інновацій та технологічного розвитку,

Державна установа «Інститут досліджень

науково-технічного потенціалу та історії науки

ім. Г.М. Доброва НАН України»

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-6662-652X>

ВПЛИВ ПОЗАБАЛАНСОВИХ НЕМАТЕРІАЛЬНИХ АКТИВІВ НА КАПІТАЛІЗАЦІЮ КОМЕРЦІЙНИХ ПІДПРИЄМСТВ ТА НАУКОВИХ УСТАНОВ

У статті розглянуто актуальність та роль позабалансових нематеріальних активів у процесі впливу на комерційні підприємства та наукові установи використовуючи метод порівняльного аналізу. Вивчено проблематику проведення дослідження у даному напрямку у площині термінології, зокрема запропоновано варіант визначення терміну «позабалансовий нематеріальний актив», також окреслено у контексті нормативно-правового регулювання, статистики, традиційного бухгалтерського обліку. Наведено випадки важливості проведення оцінки балансових нематеріальних активів на підприємстві. Обґрунтовано особливості класифікації позабалансових нематеріальних активів на комерційних підприємствах та наукових установах. Запропоновано структуру звіту про позабалансові нематеріальні активи на підприємстві чи установі за видами та групами індикаторів. Показано види інформаційного, інноваційного та синергетичного впливу позабалансових нематеріальних активів на капіталізацію на прикладі стартапів, що перетворилися у комерційні та наукові підприємства Grammarly і SpaceX. Досліджено наукові підходи та методологію для оцінювання позабалансових нематеріальних активів.

Ключові слова: позабалансові нематеріальні активи (ПБНМА), нематеріальні активи (НМА), капіталізація, капітал, комерційне підприємство, компанія, наукова установа, інновації, бренд, репутація, підходи, методи, оцінка.

Постановка проблеми. Сучасна економіка, що характеризується динамічністю ринкових процесів, високим ступенем інноваційності та зростанням ролі інформаційних ресурсів, все більше ґрунтується на знаннях і інтелектуальних ресурсах, ніж на традиційних матеріальних активах. За таких умов нематеріальні активи – знання, бренд, репутація, інтелектуальна власність тощо стають головними визначальними чинниками не тільки вартості підприємства, а й його стабільного економічного розвитку. Саме нематеріальні активи є джерелом конкурентних переваг та прибутку, збільшуючи вартість компанії та її конкурентоспроможність, тому їх правильний облік та оцінка є критично важливими для капіталізації підприємств, зокрема і в Україні. Низка дослідників обґрунтовано стверджують, що нематеріальні активи, які складають значну частку від усіх активів сучасних підприємств, багатократно перевищують вартість всіх її матеріальних активів. Це підтверджують статистичні дані країн Європи, зокрема у 2016 році таке співвідношення складало до 93% на користь нематеріальних активів [1, с. 205]. З кожним роком ця тенденція набирає обертів. Разом з тим, значна частина цих активів не відображається у фінансовій

звітності, що призводить до відмінностей між реальною ринковою вартістю компанії та її балансовими показниками та негативно відображається на її інвестиційній привабливості.

У науковому світі економіка знань також характеризується переходом від матеріально-ресурсної до інтелектуально-інформаційної парадигми. Нематеріальні активи, зокрема технології, компетенції та соціальний капітал, які є детермінантами для наукових установ різних форм власності, відіграють ключову роль у зростанні вартості підприємств. Проте значна частина цих ресурсів залишається позабалансовими, відповідно до чинних стандартів бухгалтерського обліку та не має відображення у фінансовій звітності. Згідно зі звітом Світової організації інтелектуальної власності спільно із Luis Business School за 2024 рік, у високотехнологічному секторі до 70–80% ринкової вартості формують нематеріальні ресурси, з яких близько 60% не враховується у фінансовій звітності. Для наукових підприємств ця частка може сягати 90%, особливо в галузях когнітивних наук, інформаційних технологій, біотехнологій [2]. Результатом цього є велика різниця між балансовою вартістю та її ринковою або науковою капіталізацією,

коли досягнення наукових установ комерціалізуються та приносять фінансову вигоду. Таким чином питання розуміння структури і оцінки позабалансових нематеріальних активів підприємств є не менш актуальним для наукових установ в контексті капіталізації підприємства.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вагомий внесок у вивчення питання використання та впливу нематеріальних активів на збільшення вартості підприємств зробили Чугрій Н.А. [1], Груздова Т.В. [3], Meiliana Jaunanda, Roy Sembel, Edison Hulu, Gracia Shinta S. Ugut. [5],

Бриль І.В. [9] і предметом їхніх досліджень стала класифікація НМА, підходи до вивчення проблематики, методи оцінювання НМА. Назаренко Ю.А. [4] розглядав проблему капіталізації підприємств України в контексті валової доданої вартості та прихованих активів. Проте, питання позабалансових НМА та їх вплив на капіталізацію комерційних підприємств та наукових установ є малодослідженим незважаючи на те, що вони складають значну частку НМА.

Мета статті – дослідити роль позабалансових нематеріальних активів у процесі капіталізації комерційних та наукових підприємств та їх проблематику на основі порівняльного аналізу, розглянути структуру позабалансових активів, порівняти підходи та методи оцінки позабалансових нематеріальних активів для підприємств та наукових установ.

Виклад основного матеріалу дослідження. В Україні увага вивченню питання позабалансових нематеріальних активів та їх впливу на капіталізацію підприємств приділяється мало уваги і дослідження у даному напрямку складно проводити. Причини подібного стану проблеми лежать у різних площинах.

Перше на що варто звернути увагу це проблема термінології, зокрема відсутність визначеного терміну – ПБНМА в українському нормативному регулюванні, на відміну від НМА. Нормативно-правове регулювання терміну «НМА» закріплено у Податковому кодексі (нова редакція), Законі України «Про оподаткування прибутку підприємств», Положенні (стандарт) бухгалтерського обліку № 8 «Нематеріальні активи», Інструкції з обліку основних засобів та інших необоротних активів бюджетних установ № 64 а також у Міжнародному стандарті бухгалтерського обліку (МСБО 38) [3, с. 100]. Звертає на себе увагу той факт, що трактування у вищезазначених регулятивних документах різняться, у зв'язку із різним тлумачення фахівцями даного терміну. Разом з тим, опрацювавши визначення поняття «приховані активи» [4, с. 50] та провівши певну уніфікацію відмінностей визначення терміну «нематеріальний актив» у чинному законодавстві України можна прийти до висновку, що ПБНМА – це немонетарні ресурси, частини інтелектуального капіталу, які не мають матеріальної, фізичної форми, що приносять економічну вигоду і використовуються на підприємствах та не можуть бути ідентифіковані (тобто не виділені і не виникають з договірних чи інших юридичних прав), не можуть бути відображені у фінансовій звітності, відповідно до критеріїв визнання активів у бухгалтерському обліку (за МСБО 38), через відсутність документального підтвердження.

Традиційний бухгалтерський облік базується на документальному підтвердженні, що обмежує відо-

браження нематеріальних ресурсів. Багато нематеріальних активів (корпоративна культура, репутація, тощо) не відповідають критерію відокремлюваності, тобто не підлягають купівлі-продажу, чи наприклад ліцензуванню.

На відміну від балансових, ПБНМА не мають достовірної оцінки вартості, або відсутня можливість провести таку оцінку. На те, що ПБНМА не включений до балансу підприємства чи установи впливає відсутність впевненості в отриманні майбутніх економічних прибутків, наприклад від результатів наукових фундаментальних чи прикладних досліджень, від яких на момент оцінки не отримується така вигода.

Низка нематеріальних активів мають невизначений строк існування, це в свою чергу ускладнює амортизацію та оцінку, а внутрішньо створений гудвіл (чинники, що покращують репутацію компанії, відносини між партнерами) не визнаються активом, оскільки їх можна відобразити лише при купівлі компанії.

У фінансовому вираженні вартість НМА за 2016 рік, згідно даних Державної служби статистики України склала 49,48 млрд. грн [1, с. 205]. В той же час статистична інформація щодо ПБНМА на сайті служби відсутня, що у свою чергу доволі ускладнює підтвердження статистичною інформацією подібних досліджень.

Разом з тим проблема сутності та впливу ПБНМА на капіталізацію підприємств та наукових установ є актуальною та потребує свого вивчення.

Проведення оцінки балансових НМА на підприємстві важливе в процесі укладання договорів купівлі-продажу, проведення реорганізації (злиття, поділ, поглинання і т.п.), ліквідації та банкрутства підприємства, розробки інвестиційного проекту з розвитку бізнесу, отримання кредиту; переоцінки основних засобів підприємства, внесення їх до статутного капіталу компанії; передачі права використання інтелектуальної власності на основі ліцензійної угоди, за договором франчайзингу і т.і.

Для того щоб оцінити ці активи, що використовуються на підприємствах, необхідно розглянути які з них можливо зарахувати до ПБНМА. У цьому контексті варто звернути увагу на їх вираження для комерційних приватних підприємств та наукових установ.

У комерційних приватних підприємствах до переліку ПБНМА доцільно віднести ділову репутацію та корпоративну культуру, які впливають на довіру інвесторів і партнерів. Взаємовідносини з клієнтами та партнерами відображаються на формуванні стабільних доходів та стратегічних можливостей. Знання та компетенції персоналу також є інтегральною частиною ПБНМА, що забезпечують конкурентні переваги підприємства. Брендова лояльність та імідж сприяють утриманню компанії на ринку. Важливою складовою ПБНМА є інноваційний потенціал і кризова гнучкість, зважаючи на те, що дані активи визначають здатність компанії адаптуватися до змін.

Класифікація ПБНМА в наукових установах має свої особливості. Умовно ПБНМА можна розділити за такими групами: людський, структурний, реляційний і репутаційний капітал установи [5, с. 151;

6, с. 38]. Людський капітал характеризується кваліфікацією науковців та наукових працівників та їхньою

продуктивністю та відповідними компетенціями. Структурний капітал обумовлюється технологіями управління, що запроваджені на підприємстві та корпоративною культурою. Реляційний капітал включає в себе різні прояви наукового співробітництва, що частково впливають на наукоємність підприємства, зокрема наукові колаборації, партнерства, консорціуми. Репутаційний капітал пов'язаний із наукометричними показниками, що відображають продуктивність підприємства, наприклад індекс Хірша, науковими нагородами, що отримало підприємство. Як і для комерційних підприємств вагому роль, що впливає на наукову вартість підприємства відіграє бренд, що також є частиною репутаційного капіталу.

Сучасна система звітності як закордоном так і в Україні базується переважно на юридично оформлених активах: патентах, ліцензіях, програмному забезпеченні. Водночас нематеріальні репутаційні чи активи пов'язані із культурою інновацій не мають визначеного вимірювання та оцінювання. В результаті, балансова вартість комерційних підприємств та дослідницьких інститутів є значно заниженою порівняно до їхньої реальної економічної вартості.

На відміну від патентів чи торгових марок, ПБНМА важко формалізувати, але вони мають значний вплив

на ринкову капіталізацію. Ринкова капіталізація підприємства відображає оцінку інвесторами його майбутнього потенціалу, а не лише наявних ресурсів. Саме позабалансові нематеріальні активи формують додану вартість, що проявляється у вигляді так званого «гудвілу ринку» – різниці між ринковою та балансовою вартістю компанії. Підприємства з розвиненим брендом, високим рівнем довіри, ефективною командою управління та здатністю до інновацій демонструють більшу капіталізацію навіть за обмеженого обсягу матеріальних активів. Таким чином, ринкова вартість дедалі більше залежить від якості нематеріальних ресурсів, а не від фізичних активів.

Для формування бухгалтерського звіту про ПБНМА, які впливають на капіталізацію підприємства, автором пропонується приклад структури звіту про позабалансові нематеріальні активи на підприємстві чи установі за видами та групами індикаторів на підставі вищевведеної класифікації ПБНМА для запровадження на підприємствах та наукових установах (таблиця 1).

Вплив ПБНМА на капіталізацію комерційних підприємств та наукових установ може здійснюватися різними шляхами. Інформаційно – завдяки збільшенню інвестиційної привабливості підприємства від хорошої репутації установи. Здатність генерувати нові техно-

Таблиця 1 – Структура звіту про ПБНМА на підприємствах та наукових установах.

Вид капіталу	Групи індикаторів	Види індикаторів ПБНМА	Значення виміру індикатора
Людський капітал	Освіта	Питома вага всіх працівників, які мають освітньо-кваліфікаційний рівень	%
	Профіль співробітників	Кількість працівників, що працюють в різних підрозділах підприємства	чол.
	Рух кадрів	Коефіцієнт плинності кадрів	%
		Кількість стажерів	чол.
	Підвищення кваліфікації	Питома вага сертифікованих працівників	%
Структурний капітал	Лояльність і мотивація	Частка задоволених працівників роботою	%
	Нематеріальна інфраструктура	Кількість одержаних документів, що забезпечують охорону інтелектуальної власності	од.
	Системи управління	Частка впровадження систем управління та обробки даних	%
	Технології для виробництва	Частка впровадження технологій для виробництва	%
	Комунікаційні технології	Застосування комунікаційних та мережевих технологій	од.
	Безпека та захист	Частка застосування протоколів цифрової безпеки	%
Реляційний капітал	Інновації	Кількість інноваційних підрозділів (робочих груп)	од.
	Відносини з клієнтами	Частка налагоджених успішних відносин	%
		Наявність скарг клієнтів щодо якості продукції та обслуговування	од.
	Відносини з постачальниками	Частка налагоджених успішних відносин	%
	Відносини з конкурентами	Місце компанії на ринку	№
Репутаційний капітал	Відносини з партнерами	Кількість спільних проєктів	од.
	Довіра до бренду	Рівень показника NPS	%
		Відсоток згадок про бренд у ЗМІ та соціальних мережах	%
	Успішність підприємства	Аналіз динаміки продажів та частки ринку	%
		Аналіз динаміки виробництва продукції та частки ринку	%

Джерело: побудовано та адаптовано за даними [5; 6]

логії безпосередньо відображається на прибутковості підприємства та полягає у інноваційному ефекті. Синергетичний вплив ПБНМА полягає у тому, що під час наукової співпраці створюється додана вартість, яка не підлягає бухгалтерському обліку.

Прикладом інформаційного, інноваційного та синергетичного впливу ПБНМА на капіталізацію підприємства є наступні компанії.

Стартап Grammarly, створений українськими дослідниками у 2009 році, демонструє, як невідомі у балансі знання, алгоритми та репутація команди можуть створити мільярдну ринкову вартість. Це онлайн-платформа перевірки граматики, що ґрунтується на технологіях штучного інтелекту. Компанія не мала значних матеріальних активів, але її цінність базувалася на: унікальному алгоритмі обробки природної мови (ноу-хау, не патентованому на початкових етапах); репутації серед академічної спільноти в галузі лінгвістичних технологій; культурі інновацій, запозиченій з університетського середовища. У 2024 році Grammarly оцінювалась у понад 13 млрд дол., що свідчить про домінуючу роль позабалансових активів [7].

У компанії SpaceX балансова вартість активів у 2024 році становить близько 15 млрд дол., проте ринкова оцінка перевищує 350 млрд дол. [8]. Різниця формується за рахунок: людського капіталу (інженери з NASA та MIT); ноу-хау в галузі багаторазових ракет; репутаційного капіталу (бренд Ілона Маска, асоційований із проривними технологіями). Більшість цих елементів – позабалансові нематеріальні активи, які безпосередньо формують ціну компанії.

Відповідно до міжнародних стандартів оцінки нематеріальних активів зазвичай використовують три основні підходи: 1) витратний; 2) ринковий; 3) прибутковий. Кожен із цих підходів передбачає застосування ряду методів, які дають різні значення вартості оцінюваного об'єкта. Тому у процесі практичної оцінки вартості нематеріальних активів застосовується порівняльний аналіз використаних методів, виявляються їх переваги та недоліки, здійснюється узгодження вартості і, таким чином, більш обґрунтовано встановлюється ціна об'єкта [9].

Розглянемо кожен із них на предмет можливості застосування для оцінювання ПБНМА.

Суть витратного підходу полягає в об'єктивній оцінці витрат, що потрібні для створення подібного активу і базується на обліковій бухгалтерській документації. Разом з тим, витрати у минулому не завжди відображають здатність приносити прибуток у майбутньому. Даний підхід більше підходить для НМА, таких як розробка технологій, баз даних, але не підходить для ПБНМА, які створюються протягом певного часу, зокрема для репутації, бренду, оскільки ці активи часто не відображають реальної ринкової цінності.

Ринковий підхід ґрунтується на тому, що вартість активу визначається через порівняння з подібними об'єктами, які були предметом купівлі чи продажу, відображає ринкову взаємодію між покупцями та продавцями. Проте недолік даного підходу полягає у тому, що він фокусується на тенденціях у минулому і при цьому не враховуються майбутні прибутки. Може бути застосований, якщо наявні відкриті ринкові дані про аналогічні активи, наприклад про патенти, торговельні

марки. Разом з тим, даний підхід є обмеженим для оцінювання таких ПБНМА як база клієнтів компанії чи внутрішньо створений бренд, оскільки знайти аналоги таких активів або угоди по ним є доволі складно.

Прибутковий підхід базується на тому, що вартість активів визначається як теперішня вартість майбутніх економічних доходів, тобто вартість оцінюваного об'єкта визначається його здатністю приносити економічний прибуток. Його недоліком є суб'єктивізм і складність прогнозування. Проте саме цей підхід найкраще підходить для оцінювання ПБНМА, оскільки він дає можливість оцінити справжню економічну користь, яку приносить актив, навіть коли він не на балансі і краще визначити їх внесок у прибуток підприємства порівняно з іншими.

Методів оцінки ефективності роботи підприємницьких структур на сьогоднішній день досить багато. Це фінансові методи в яких при розрахунках застосовуються статистичні та балансові дані, моделі оцінки позиції компаній на ринку (що містять кількісні та якісні характеристики): матриця БКГ, матриця І. Ансоффа, модель М. Портера, система збалансованих показників і таке інше. Методика розрахунків економічної ефективності залежить також від галузевої специфіки підприємства. Так, фактори та джерела економії в машинобудуванні і легкій промисловості можуть бути абсолютно різними [9].

В рамках прибуткового підходу для оцінювання вартості таких ПБНМА як клієнтські бази, відносини з клієнтами, технології – використовується метод надлишкових прибутків (ЕЕМ), коли ПБНМА оцінюються як частина надлишкових доходів, які залишаються після оплати всіх інших активів як матеріальних так і нематеріальних. Метод звільнення від роялті прийнятний для визначення вартості на основі економії на виплатах роялті, яке підприємство не сплачує завдяки володінню активом і є найкращим для торговельних марок, брендів компаній. Метод дисконтування грошових потоків (DCF) може застосовуватися під час розрахунку майбутніх прибутків, коли актив напряду генерує прибуток (програмне забезпечення за ліцензією, франшиза, ліцензія) з подальшим дисконтуванням, тобто переведенням майбутньої вартості грошових потоків у їхню поточну вартість. Даний метод є універсальним і в цілому прийнятний для більшості активів, які генерують грошові потоки, проте недолік цього методу полягає в тому, що він потребує багато припущень.

Для оцінки вартості ПБНМА у наукових установах та підприємствах залежно від стадії розвитку активів можуть використовуватися різні методи в рамках вище перерахованих підходів. Для визначення вартості цифрових моделей, баз даних, не комерціалізованих результатів наукових досліджень та НДДКР прийнятні методи витратного підходу. До них належить метод відтворення, який передбачає оцінку вартості активу шляхом підрахунку витрат необхідних для створення точної копії цього активу. Суть методу заміщення вартості полягає у розрахунку витрат для створення ПБНМА із аналогічною корисністю. Методи прибуткового підходу найкраще підходять для оцінки вартості незареєстрованих патентів, технологій, ноу-хау. Для оцінки вартості, наприклад брендів наукових компаній засто-

совуються методи ринкового підходу: метод порівняних транзакцій, коли порівнюються ціни на аналогічні ПБНМА та метод ринкових мультиплікаторів – оцінюються фінансові коефіцієнти (мультиплікатори) для порівняння із подібними активами конкурентів.

Висновки. Проблема оцінки та впливу позабалансових нематеріальних активів є багатовимірною – вона охоплює питання термінології, нормативно-правового забезпечення, бухгалтерської звітності, методології та технології управління на комерційному підприємстві чи науковій установі. Позабалансові нематеріальні активи відіграють вагомий роль у формуванні капіта-

лізації підприємства, визначаючи його стратегічний потенціал, інноваційність та репутаційну стійкість. Вони створюють додану вартість, що проявляється у вигляді так званого «гудвілу ринку». Ринкова вартість підприємства як комерційного так і наукового може бути розрахована як сума балансового активу, людського, реляційного, структурного і репутаційного капіталу підприємства. Подальші дослідження можуть бути спрямовані на розробку методології монетарної оцінки позабалансових активів та інтеграцію її у бухгалтерську звітність комерційних підприємств та наукових установ.

Список використаних джерел:

1. Чугрій Н.А. Роль нематеріальних активів у капіталізації вартості підприємств: зарубіжний досвід та вітчизняні реалії. *Проблеми системного підходу в економіці. Бухгалтерський облік, аналіз та аудит*, № 5(67) 2018. С. 205–210. DOI: <https://doi.org/10.32782/2520-2200/2018-5-34> (дата звернення: 05.10.2025).
2. Official website of World Intellectual Property Organization (WIPO). World Intangible Investment Highlights 2025. URL: <https://wipo.int/web-publications/world-intangible-investment-highlights-2025/en/world-intangible-investment-highlights-2025.html> (дата звернення: 05.10.2025).
3. Груздова Т.В. Поняття та оцінка нематеріальних активів (об'єктів інтелектуальної власності). *Український соціум*. 2011 № 3(38). С. 99–112. URL: https://ukr-socium.org.ua/wp-content/uploads/2011/07/99-112_no-3_vol-38_2011_UKR.pdf (дата звернення: 07.10.2025).
4. Назаренко Ю.А. Капіталізація підприємств України в контексті валової доданої вартості та прихованих активів. Дисертація на здобуття ступеня доктора філософії. Одеса: Державна установа «Інститут ринку і економіко-екологічних досліджень НАН України». URL: <https://uacademic.info/ua/document/0822U100186?utm> (дата звернення: 07.10.2025).
5. Jaunanda M., Sembel R., Hulu E. & Ugut G. S. S. The impact of intellectual capital strategy on firm value and financial distress. *Corporate & Business Strategy Review*, 2024. № 5(3), P. 148–158. URL: <https://virtusinterpress.org/IMG/pdf/cbsrv5i3art14.pdf> (дата звернення: 08.10.2025).
6. Партин Г.О., Загородній А.Г. Інтелектуальний капітал суб'єкта господарювання: сутність, складники, методи оцінювання. *Науковий вісник Херсонського державного університету*. 2022. Випуск 45. С. 30–41. URL: <https://ejournal.kspu.edu/index.php/ej/article/view/775/746> (дата звернення: 08.10.2025).
7. Український стартап Grammarly підкорює світ. Державне підприємство «Український інститут інтелектуальної власності». URL: <https://iii.ua/uk/ukrayinskiy-startap-grammarly-pidkoryuie-svit> (дата звернення: 16.10.2025).
8. Garth Fiesen. SpaceX \$350B Valuation Would Make The World's Most Valueble Startup. *Forbes*/ Published Dec 03, 2024. URL: <https://www.forbes.com/sites/garthfriesen/2024/12/03/spacex-350b-valuation-would-make-the-worlds-most-valuable-startup> (дата звернення: 18.10.2025).
9. Бриль І.В. Формування та використання нематеріальних активів підприємств для підвищення їх капіталізації: моногр. НАН України, Ін-т економіки пром-сті. Київ, 2015. 84 с.

References:

1. Chuhriy N. A. (2018) Rol' nematerial'nykh aktyviv u kapitalizatsiyi vartosti pidpryyemstv: zarubizhnyy dosvid ta vitchyznyani realiyyi. [The role of intangible assets in the capitalization of the value of enterprises: foreign experience and domestic realities]. *Problemy systemnoho pidkhodu v ekonomitsi. Bukhhalters'ky oblik, analiz ta audyt – Problems of a systems approach in economics. Accounting, analysis and audit*, no. 5(67), pp. 205–210. DOI: <https://doi.org/10.32782/2520-2200/2018-5-34> (accessed 05 October 2025).
2. Official website of World Intellectual Property Organization (WIPO). World Intangible Investment Highlights 2025. Available at: <https://www.wipo.int/web-publications/world-intangible-investment-highlights-2025/en/world-intangible-investment-highlights-2025.html> (accessed 05 October 2025).
3. Hruzdova T.V. (2011) Poniatt'ia ta otsinka nematerial'nykh aktyviv (obektiv intelektual'noi vlasnosti). [The concept and assessment of intangible assets (intellectual property objects)]. *Ukrainskyi sotsium – Ukrainian society*, no. 3(38), pp. 99–112. Available at: https://ukr-socium.org.ua/wp-content/uploads/2011/07/99-112_no-3_vol-38_2011_UKR.pdf (accessed 07 October 2025).
4. Nazarenko Yu. A. (2021) *Kapitalizatsiya pidpryyemstv Ukrayiny v konteksti valovoyi dodanoyi vartosti ta prykhovanykh aktyviv* [Capitalization of Ukrainian enterprises in the context of gross value added and hidden assets]. (PhD Thesis). Odessa: State Institution "Institute of Market and Economic and Ecological Research of the NAS of Ukraine". Available at: <https://uacademic.info/ua/document/0822U100186?utm> (accessed 07 October 2025).
5. Jaunanda M., Sembel R., Hulu E. & Ugut G. S. S. (2024). The impact of intellectual capital strategy on firm value and financial distress. *Corporate & Business Strategy Review*, no. 5(3), pp. 148–158. Available at: <https://virtusinterpress.org/IMG/pdf/cbsrv5i3art14.pdf> (accessed 08 October 2025).
6. Partyn H. O., Zahorodniy A. H. (2022) Intelektual'nyy kapital sub'yekta hospodaryuvannya: sutnist, skladnyky, metody otsinyuvannya. [Intellectual capital of a business entity: essence, components, methods of assessment]. *Naukovyy visnyk Khersonskoho derzhavnoho universytetu – Scientific Bulletin of Kherson State University*, no. 45. pp. 30–41. Available at: <https://ejournal.kspu.edu/index.php/ej/article/view/775/746> (accessed 08 October 2025).
7. Ukrainian startup Grammarly conquers the world. State enterprise "Ukrainian Institute of Intellectual Property". Available at: <https://iii.ua/uk/ukrayinskiy-startap-grammarly-pidkoryuie-svit> (accessed 16 October 2025).
8. Garth Fiesen. (2024) SpaceX \$350B Valuation Would Make The World's Most Valueble Startup. *Forbes*. Available at: <https://forbes.com/sites/garthfriesen/2024/12/03/spacex-350b-valuation-would-make-the-worlds-most-valuable-startup> (accessed 18 October 2025).

9. Bryl' I. V. (2015) Formuvannya ta vykorystannya nematerial'nykh aktyviv pidpryemstv dlya pidvyshchennya yikh kapitalizatsiyi [Formation and use of intangible assets of enterprises to increase their capitalization]: monohr. NAN Ukrainy, In-t ekonomiky prom-sti. Kyiv, 84 p. (in Ukrainian)

Kaplynskyi Oleksandr

State Institution "G.M. Dobrov Institute for Scientific and Technological Potential and Science History Studies"

THE IMPACT OF OFF-BALANCE INTANGIBLE ASSETS ON THE CAPITALIZATION OF ENTERPRISES AND SCIENTIFIC INSTITUTIONS

The article notes the relevance and role of off-balance intangible assets in the process of influencing commercial enterprises and scientific institutions using the comparative analysis method. The relevance of this study is due to the growing role of the knowledge economy, in which the determining factors of value creation remain intellectual developments, scientific research results, personnel competence, digital technologies, reputational and relational capital. A significant part of the resources is not subject to official recognition within the framework of current accounting standards, and therefore is not reflected in financial reporting, which is a consequence of a significant decrease in the real value of these organizations. The invisibility of such assets complicates the objective assessment of the potential of enterprises and scientific institutions, reduces their investment attractiveness, ensures the process of commercialization of the results of intellectual activity and combines the possibilities of effective strategic management. In these conditions, an urgent need is envisaged to rethink approaches to the identification, assessment and management of intangible assets, which sees the relevance of the raised issues. The issues of conducting research in this area are studied in terms of terminology, in particular, is proposed a definition of the term "off-balance version of an intangible asset", also outlined in the context of regulatory and legal regulation, statistics, and traditional accounting. Cases of the importance of assessing the balance of intangible assets at an enterprise are identified. The features of the classification of off-balance intangible assets at commercial enterprises and scientific institutions are substantiated. The structure of the report on off-balance intangible assets at enterprises or institutions by types and groups of indicators is proposed. The types of informational, innovative, and synergistic impact of off-balance intangible assets on capitalization are shown using the example of startups that have turned into commercial and scientific enterprises Grammarly and SpaceX. Scientific approaches and methodology for assessing off-balance intangible assets are investigated.

Keywords: off-balance intangible assets, intangible assets, capitalization, capital, commercial enterprise, company, scientific institution, innovation, brand, reputation, approaches, methods, assessment.

JEL classification: I20, I23

Стаття надійшла: 03.11.2025

Стаття прийнята: 24.11.2025

Стаття опублікована: 30.12.2025